

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

-

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

-

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

Koulutuspoliittisessa selonteon luonnoksessa on nostettu keskiöön keskeiset sivistyspoliittiset muutosvoima ja kehittämistarpeet. Merkittävin on pienevistä ikäluokista johtuvat muutosvoimat. Valmistelussa olevasta sote-uudistuksesta johtuen kunnan rooli ja merkitys muuttuu merkittävästi. Jatkossa kunnan keskeisenä roolina on erityisesti toteuttaa laadukkaita varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluja.

Kunnan kannalta keskeistä jatkossakin on kunnalle asetettujen palvelujen tuottamiseen liittyvien vaatimusten ennakoitavuus. Tämä mahdollistaa toiminnan pitkäjänteisen kehittämisen. Sama koskee kuntien valtiolta saamaa rahoitusta. Tästä syystä luonnoksessa mainittu rahoituksen kokonaisuudistus sekä rahoituksen painopisteen siirtäminen perusrahoitukseen ja pitkäjänteisen kehittämisen tukemiseen nykyisen avustushakujärjestelmän sijaan on erittäin perusteltua.

Kuntien erilaisista resursseista ja reunaehdoista johtuen (esim. väestömuutokset) vaarana on alueiden lisääntyvä eriarvoistuminen. Tämän estämiseksi on tehtävä voimakkaasti toimenpiteitä. Näiden toimenpiteiden vaikutusten arvioimiseksi luonnoksessa esitetty varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen laatutavoitteiden käyttöönotto on erittäin kannatettavaa.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

Toinen aste (ammattillinen koulutus ja lukiokoulutus) muodostavat selkeän kokonaisuuden. Luonnoksessa esitetyt linjaukset toisen asteen koulutuksen kehittämiseksi ovat tulevaisuuden

kannalta perusteltuja ja osoittavat, että toimintaympäristön muutokset on tunnistettu. Vähenevien ikäluokkien Suomessa ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteistyön tiivistäminen on realismia.

Yhteistyön kehittämiseksi tulee luoda toiminnallisia mahdollisuuksia. Yhteistyön kehittäminen ei vaadi yhteistä koulutuksenjärjestäjää. Yhteistyön kehittäminen vaatii yhteisten tutkinnoisien kehittämistä ja entistä joustavampia, opintojen aikana tehtävien valintojen tukemista. Esimerkiksi ammattilukio-opinnot tulisi voida aloittaa milloin tahansa ammatillisen koulutuksen aikana. Myös toisen asteen opetushenkilöstön työaikajärjestelmien yhdenmukaisuus tukisi yhteistyömuotojen kehittämistä.

Keskeistä toisen asteen kehittämisessä on rahoitusjärjestelmän riittävä tuki ja ennakoitavuus. Alueellisista eroista johtuen yhteistyön tiivistäminen on tehtävä paikallisista lähtökohdista käsin. Alueellinen vapaus esimerkiksi koulutuksen järjestäjäratkaisujen tekemiseen on keskeistä. Ratkaisut voivat olla ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjien välisiä tai pelkästään lukiokoulutuksen järjestäjien välisiä.

Luonnoksessa on vahvasti esillä digitaaliset oppimisympäristöt ja digitaaliset oppimiskäsitteet. On kuitenkin tärkeä muistaa, että identiteettiään rakentava nuori kaipaa vuorovaikutusta. Lähiopetuksen merkitystä on edelleen syytä korostaa.

Luonnoksen mukaisesti kiinteä yhteys paikalliseen elinkeinoelämään on keskeistä korkea-asteen yhteistyötä unohtamatta.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

-

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

-

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

Koulutuspoliittinen selonteko tuo kiitettävästi esiin vapaan sivistystyön moninaisen toimintakentän ja laajat merkityksen yksilön ja yhteiskunnan tasolla.

Toimenpiteistä: Maahanmuuttajille tarkoitettun vapaan sivistystyön lukulaitokoulutuksen rahoitusta on lisättävä tarvetta vastaavalle tasolle. Rahoitusmalli tulisi asettaa kriittiseen tarkasteluun. Tulisi selvittää rahoituksen irrottamista valtionosuusjärjestelmästä ja sen muuttamista hankerahoitukseksi. UMAKO-koulutuksen kohderyhmän rajausta tulisi myös pohtia kentältä saadun palautteen valossa ja huomioida tarpeen mukainen joustavuus.

Selonteko nostaa aiheellisesti esiin vapaan sivistystyön opintojen tunnustamisen ja tunnustamien. Vapaan sivistystyön opintosuoritusten kirjaaminen KOSKI-tietovarantoon tulee mahdollistaa ja liittää vapaan sivistystyön tunnustetut opintokokonaisuudet osaksi kansallisen osaamisen viitekehystä. Kansainvälisessä kontekstissa ainutlaatuisen vapaan sivistystyön oppilaitos- ja koulutusmuotojen arvo tulee tunnustaa ja tehdä mahdolliseksi opintojen kirjaaminen kansallisen osaamisen viitekehukseen. Samalla täytyy pitää mielessä vapaan sivistystyön tarjoaman tutkintotavoitteettoman koulutuksen vaikuttavuus ja turvata sen rahoitus.

Selonteon vapaata sivistystyötä koskevilla toimenpiteillä ja vuoteen 2040 kurottavilla tavoitteilla ei ole aukikirjoitettu vapaan sivistystyön roolia laajennetun oppivelvollisuuden toteuttamisessa. Vapaan sivistystyön oppilaitosten mahdollisuus järjestää oppivelvollisuuteen sisältyvää koulutusta ja näin täydentää toisen asteen oppilaitosten koulutustarjontaa tulisi ottaa huomioon. Tärkeää on riittävä ja oikein kohdistettu rahoitus. Kannatan oppivelvollisuuden laajentamista sekä uutta mallia nykyisten nivelvaiheen koulutusten yhdistämisestä yhdeksi joustavaksi koulutuskokonaisuudeksi.

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

-

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

Erytystä huomiota kiinnitettävä kasvun ja opin polkuun lapsen ja nuoren joustavan kasvun ja opin polun osalta suuntaus on kohti monipalvelukeskuksia, jossa varhaiskasvatus ja perusopetus toimii samoissa tiloissa. Kyseisen yksikön johtaminen on oltava jatkossa mahdollista yhden johtajan toimesta. Tämä on huomioitava määriteltäessä yksikönjohtajan kelpoisuuksia ko. yksiköissä.

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

Koulutuspoliittinen selonteon kappale 3.8. (Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus) lähtee ajatuksesta ihmisen esteettisen hahmotuksen ja luovan ilmaisun perustarpeesta. Nämä ovat oleellisia tekijöitä persoonan rakentumisessa ja ylläpidossa. Havainto taiteen ja kulttuurin merkityksestä tieto- ja osaamisyhteiskunnassa on täsmälleen oikea; sisältötuotanto (jonka osa taide- ja kulttuurituotantokin on) on ohittanut jo aikaa sitten metsäteollisuuden bkt- osuuden. Selonteon ajatus koko elämän kestävän taide –ja kulttuuriopetuksen/ -toiminnan ulottuminen kaikkiin ikäluokkiin on ilman muuta kannatettava.

Huoli koulujen taide- ja kulttuurikasvatuksen asemasta on aiheellinen.

Kulttuurikasvatussuunnitelmalla voidaan vahvistaa ja konkretisoida taiteen ja kulttuurin asemaa opetussuunnitelmissa. Nk. Suomen malli valtakunnallisena tavoiteohjelmalla tulee tukemaan kuntien työtä. Koulujen IP- harrastetoiminnan osuus on merkittävä.

Taiteen perusopetuksen asemaa kansainvälisestikin ainutlaatuisena järjestelmänä tulee tukea. Toiminnan laajuus tuodaan selonteossa hyvin esiin. Käytännössä suuntautuminen taide- ja kulttuurialan ammatteihin edellyttää lapsuudessa alkanutta taiteen perusopetusta, jota seuraavat ammattiin johtavat opinnot. Ilman lapsuudessa ja nuoruudessa hankittua vankkaa pohjaa tie esim. tanssijan tai muusikon ammattiin ei avaudu. Näin TPO:n asema tulee tunnustaa merkittävänä osana koulutusjärjestelmäämme. Tätä tulisi painottaa tässä selonteossa enemmän.

Selonteon kehittämisajatukset nojaavat OPH:n selvitykseen. Kehittämistoimenpiteiden tulisi keskittyä rahoituksen lisäksi hallintoon, rakenteisiin ja toimintakulttuuriin sekä toimintaympäristössä ja yhteiskunnassa tapahtuviin muutoksiin. Vaarana kehittämistyössä on eri taiteenalojen ja toimintamuotojen vastakkainasettelu, mitä on jo viime aikoina tapahtunut.

Tavoitteen asettaminen yhteen lauseeseen ” Taide- ja kulttuurikasvatusta ja -opetusta ja taiteen perusopetusta tuetaan” on selkeää. Toimenpiteet ovat oikean suuntaisia, mutta koulutuksen kehittämistoimissa pitäisi huomioida selkeämmin TPO- opetuksen asema tienä taide- ja kulttuurialan ammatteihin.

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

-

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

-

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

-

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

-

Kares Pekka
Sastamalan kaupunki